

Män i klimatkrisen

Martin Hultman

Martin Hultman, docent i vetenskaps-, teknik och miljöstudier, Institutionen för teknikens ekonomi och organisation, Chalmers tekniska högskola.
E-post: martin.hultman@chalmers.se

Genus och klimat

Klimatkrisen är en realitet vi inte kan blunda för, på liknande vis som vi inte kunde blunda för coronapandemin.¹ För att hantera situationen behöver vi ställa om våra samhällen, vårt sätt att leva och vilka värderingar som styr allt detta (Lindvall et.al., 2020). Ekofeminister har under flera decennier påpekat att patriarkala strukturer i form av destruktiva manlighetsnormer står i vägen för en sådan omställning. Carolyn Merchant, Seema Arora-Jonsson, Sherilyn MacGregor och Vandana Shiva med flera har i böcker efter böcker skildrat nödvändigheten att frigöra oss från en heteronorm som formas av värderingar och praktiker kopplade till industrimoderna maskuliniteter. Värderingarna inom den industrimoderna maskuliniteten handlar till exempel om 'the self-made man', ett ideal där man förväntas bygga sin identitet oberoende av andra samt ha svar på alla frågor, ett förhållningssätt som visat upp sin mest destruktiva sida i hanteringen av coronapandemin.² Det är en form av ideal som har vuxit fram med den industrimoderna kulturen vilket ignorerar människans miljöpåverkan, ofta med argument som sprids och finansieras av fossilindustrin för att skapa osäkerhet kring klimatforskningen (Hultman, 2020). Idag ser vi exempel på industrimoderna maskuliniteter både bland högsta ledare såsom Scott Morrison i Australien, Jair Bolsonaro i Brasilien och i grupper av män med konservativa värderingar vilket studerats i Sverige och Norge (Hultman et.al., 2019; Pulé & Hultman, 2019).

I denna artikel utgår jag från analysen ovan och fokuserar framför allt på hur en sådan "giftig" manlighet kan förändras till något positivt för män själva, deras mänskliga och mer än mänskliga partners i vårt hem jorden. Jag synliggör kopplingarna mellan genus och klimat samt analyserar, med hjälp av en auto-etnografisk metod, hur det går att möjliggöra ett skifte från industrimoderna till mer ekologiskt hållbara normer och praktiker.

1. <https://gja.georgetown.edu/2020/04/20/politics-at-the-end-of-the-anthropocene/>

2. <https://theconversation.com/coronavirus-reveals-just-how-deep-macho-stereotypes-run-through-society-134968>

MÄN, Chalmers och många, många fler

Samarbetet mellan den feministiska civilsamhällesorganisationen MÄN för jämställdhet och Chalmers, där jag numera arbetar som forskningsledare för fyra större projekt, har pågått sedan 2016. I Sverige skapas därmed en världsunik forskningsprocess där lärandet om vad jag i mina forskningspublikationer benämnt som ekologiska maskuliniteter bygger vidare på erfarenheterna från ekofeminism (Hultman, 2017). MÄN utvecklade 2017 ett samtalsmaterial, #eftermetoo, för att möta alla de män som sökte sig till organisationen. Grupper startades runtom i landet. MÄN och undertecknad har vidareutvecklat detta samtalsmaterial och inkluderat hur patriarkala mönster och normer om maskulinitet möjliggör övergrepp mot såväl kvinnor som mot naturen. Ambitionen är att skapa en forskningsbaserad utbildningsprocess som kan medverka till att skifta manliga normer. Under åtta träffar kombineras kunskap om mäns våld mot kvinnor och planeten, med praktiska övningar för att skapa både inre och yttre omställning. En prototyp har arbetats fram i nära samarbete mellan MÄN, Chalmers tekniska universitet och permakulturträdgården *Under Tallarna* i Järna med ovärderlig input från bland andra Karin Styrén, Abigail Sykes, Pernilla Hagbert, Pella Thiel, Robin Hedenqvist, Felipe Vision samt Gustaf Sörnmo och Frida Ekerlund från organisationen *Vardagens Civilkurage* (materialet finns att ladda ner här).³ I samtalsmaterialet utforskas hur vi kan välja ömsesidighet och omsorg för att utveckla en jämställd och hållbar värld fri från våld mot människor och natur. Hittills har det tagit sig uttryck i form av ett tiotal mansgrupper som setts åtta gånger per grupp, en fullsatt middag för män med 50 deltagare och ett 20-tal seminarier, workshops och utbildningar runt om i landet och internationellt om manlighet och klimatkrisen. I förfiningen av utbildningsmaterialet deltar numera följande: organisationen MÄN med 25-årig erfarenhet av att arbeta för jämställdhet och med förändringar av manlighetsnormer, jag, Paul Pulé och Angelica Wågström vid Chalmers som forskar om ekologiska maskuliniteter samt odlings- och kulturkollektivet *Under Tallarna* som arbetar konkret för att förvandla en hållbar omställning till praktik.

Ekologiska maskuliniteter – vad är det?

I boken *Ecological Masculinities* menar jag att behovet av en hållbar omställning kräver att människan förändrar den dominerande manligheten från industri-modern till ekologisk (Hultman & Pulé, 2018). En sådan process rör både omvärdering av identiteter och reflektion över ens egna tillkortakommanden, men också erkännande av destruktiva egna beteenden. Ibland kan det i den allmänna

3. <https://mfj.se/vad-du-kan-goera/samtalsgrupp/maen-i-klimatkrisen>

debatten om miljö- och klimatfrågor låta som om män är upphov till alla världens olycka och om vi bara lät kvinnor styra världen så skulle allt bli bättre. Den forskning som finns visar faktiskt att den binära kategorin män är sämre för planeten jämfört med kvinnor. En bild som kvantitativ genusforskning ger är att män generellt, som grupp, utövar en betydligt större negativ miljöpåverkan än vad kvinnor som grupp gör. Vita, medelålders och rika överklassmän är globalt särskilt skyldiga: de reser mest, äter mycket kött och spenderar sina liv i olika energislukande byggnader (Kall & Hultman, 2018). Samtidigt är det samma kategori av vad jag i min forskning kallar industrimoderna maskuliniteter som leder klimatförhandlingar, agerar toppchefer i globala resursslukande företag och sitter på makten att formulera lösningar på miljöproblemen. En sådan situation borde ge upphov till ifrågasättande och granskas mer noga.

En annan form av genusforskning visar på det problematiska i att enbart utgå från binära kön (män-kvinnor) som förklarande variabel när det gäller den negativa miljöpåverkan hos gruppen män. Ett intersektionellt förhållningssätt har blivit alltmer självklart i analysen vilket tar hänsyn till levda erfarenheter av att vara flerdimensionella människor (Hultman & Pulé, 2019). Kroppar och identiteter hänger samman med större värderingssammanhang vilket kan beskrivas med begreppet maskuliniteter. Industrimoderna maskuliniteter kan idag kopplas till förnekelse av klimatvetenskapen och ett fasthållande vid det destruktiva industrimoderna samhället i form av till exempel nya motorvägar och kolgruvor (Pulé & Hultman, 2019). Ekomoderna maskuliniteter, menar jag i min forskning, dominerar förhållningssättet till miljö- och klimatfrågor idag (Hultman, 2017). Det är en konfiguration som marginaliserar konfliktdimensionen och förordar fokus på utsläppsminskningar på bekostnad av systemförändringar. Här syns personer som erkänner utmaningarna inom miljöområdet men samtidigt förordar storskaliga och/eller ”end-of-pipe” lösningar såsom till exempel elbilar eller koldioxidlagring i akvifärer under jordytan. Jag har i andra sammanhang analyserat Arnold Schwarzenegger och Elon Musk som *förkroppsliganden* av ekomoderna maskuliniteter (Hultman, 2017) samt påvisat möjligheten att röra sig från ekomoderna till mer ekologiska maskuliniteter genom exemplet Schwarzeneggers utveckling de senaste åren (Hultman, kommande).

Med den ekologiska miljö rörelse som gestaltades i början av 1970-talet skapades också en form av ekologiska maskuliniteter i det globala nord som ett tydligt alternativ. Idag ser vi den uttryckt bland annat i klimatdebatten men också inom andra politikområden. Män medskapar här maskuliniteter som har större inslag av inklämmande, omhändertagande, reflexion, relationsfokus, solidaritet med människor och djur samt omtanke och omsorg i kontrast med de andra två maskulinitetsformerna industrimodern och ekomodern. Några av de egenskaper som integreras i ekologiska maskuliniteter har ofta förknippats med

binärt feminina kvaliteter men ska förstås som att dessa finns möjlighet till i varje människa. Dessa egenskaper kan sägas spegla ett relationellt förhållnings-sätt präglad av omsorg, inläggande och omhändertagande samt solidaritet med människor och natur. En sådan form av manlighet utvecklas i mötet med lokala gemenskaper och platsens ekosystem där ekologiska och relationella insikter konkretiseras i en lokal verklighet. Det är en ”jordad” maskulinitet, utan att falla i nationalistiska eller ekofascistiska ideologiska fällor, som kan omfatta såväl bonden med mångårig erfarenhet av ekologiskt hållbart kretslopps jordbruk, som storstadsbon som söker gå vidare med att omsätta sina insikter i tydlig praktisk handling.

En middag för män om #metoo, klimat och maskulinitet

Under 2019 tog många med mig tillsammans med organisationen MÄN fram en samtalsguide. Samtalsguiden bygger på erfarenheten från övningar och instruktioner som prövats fram med fem grupper i samarbete med permakulturträdgården *Under Tallarna* sedan våren 2018 samt ett tiotal seminarier och workshops. Metoderna härrör och inspireras av Joanna Macys arbete med *The work that reconnects* och *Aktivt hopp* till vilka vi lagt till dimensioner av maskulinitetsnormer och makt från MÄNs förändringsarbete. Samtalsguiden har pilottestats på *Under Tallarna* under vårvintern 2020 samt analyseras som en del i en magisteruppsats. Resultaten kommer även publiceras som ett kommande kapitel i en antologi.

För att ge en kort inblick i hur det kan se ut under dessa träffar beskriver jag nedan ett av de tillfällen jag själv varit med utifrån mina fältanteckningar. Det var ett av alla dessa tillfällen mellan 2016–2019 där vi testade, provade och försökte hitta en form för hur integrationen av miljö, klimat och jämställdhet kunde gå till.

”Vintern 2017-18 kännetecknades Sverige av att vittnesmål om mäns övergrepp mot kvinnor fick ta plats i det offentliga rummet. I olika organiserade former och tillsammans så berättade kvinnor hur de utsatts för olika former av sexuella närmanden, trakasserier och våldtäkter. Det var vanligheten och omfattningen av skildringarna som var det mest slående berättar de fem män som har lottats i min grupp denna sensommarkväll hos *Under Tallarna* i Järna. Jag har idag den stora glädjen att få vara här i ett sammanhang som började skapas under våren av de ansvariga för *Under Tallarna* och Vidar Vetterfalk. Vidar är sedan 25 år tillbaka medlem i organisationen MÄN för jämställdhet och arbetar i samma organisation. Jag och Vidar träffades för första gången 2016 när GeMiNi (Genus och Miljö Nätverk för Inspiration) skapades. Jag var föreläsaren från universitetet som pratade maskuliniteter och klimat. Vidar var personen som initierat och var med och drev GeMiNi tillsammans med andra representanter för civilsamhället. Under våren 2018, i samskapande med mäns insikter om att de måste vara med och förändra de

strukturer som gör att män våldför sig på kvinnor och jorden, organiserade Under Tallarna och Vidar en mansgrupp bestående av 10 män som ville fördjupa sig i hur dessa praktiker hänger ihop med patriarkala strukturer och destruktiva maskulinitetsnormer och även skapa utrymme för att fördjupa vad män längtar efter och vill skapa i mänskliga relationer och i relation med miljön.”

Jag menar att ekologiska maskuliniteter i det globala nord uppfördes i motsättning till industrimoderna maskuliniteter i slutet av 1960-talet. Denna konfiguration skapades i samspel med en ekologisk diskurs som förordar lokalt levande samhällen, ekonomier som gynnar sociala relationer, användning av småskalig teknik, skapande av förnybar energi, decentralisering av maktstrukturer samt ett liv med naturen som del av vår vardag (Hultman, 2015). En vision om ett annat samhälle formulerades och praktiserades även i till exempel eko-byar. Dessa visioner diskuterades än mer intensivt i början av 1980-talet. Den kraft som bars fram i den ekologiska diskursen var uppenbar i den allmänna opinionen; den synliggjordes i framgångarna för bland annat Miljöpartiet, omfattande miljödebatt i massmedia, nya regelverk och småskaliga projekt för förnybar energi (Hultman 2015). Under denna period tog också en förändrad form av maskulinitet form, innehållande mer omtänksamhet, ödmjukhet och vårdande aspekter, som befann sig i linje med en ekologisk diskurs. Dessa ekologiska maskuliniteter ifrågasatte rådande hegemoni och skapades bland annat inom miljörörelsen. En marknadskritisk miljörörelse har sedan länge ifrågasatt den ekonomiska tillväxten som ett mått på välbefinnande. En sådan kritik mot ekomodernismen har i Sverige dock länge varit undanskuffad (Anshelm & Hultman, 2014).

Jag fick först syn på vad jag sedan kommit att kalla för ekologiska maskuliniteter i min forskning om ekologiskt hållbart entreprenörskap, det vill säga personer som har en helhetssyn på natur och kultur samt som i sitt entreprenörskap vill vara del av en omvandling till ett hållbart samhälle (Hultman, 2017). Genom sina praktiska exempel fungerar de som viktiga bilder av omställningsagenter. Ekologiska maskuliniteter kännetecknas av gröna värden samt en vilja att vara en del av en omställning till goda samhällen inom planetens gränser. Då definieras framgång inte av förmågan att växa sig större och större när det gäller anställda, kassaflöde eller intäkter utan av möjligheten att överleva och samtidigt bidra till förbättringar för vår gemensamma miljö.

Utifrån min tidigare forskning om maskuliniteter och miljö visste vi att grupper av män sedan 1980-talets slut hade samlats utomhus långt från staden för att hitta sig själva och samtala på djupet. Denna rörelse, kallad *mythopoetic* med ett engelskt ord, hade dock misslyckats med att inkludera jämställhetsfrågor samt

ekonomiska rättvisefrågor vilket innebar att en viktig möjlighet att inkludera denna grupp i frågor som gällde till exempel klimatkrisen gick om intet (Pulé & Hultman, 2019). De samtalsgrupper vi startade skulle vara annorlunda och ha ett annat syfte. Vi ville skapa en forskningsbaserad ekologiseringsprocess som ledde till att även män skulle bry sig om frågor som jämställdhet och klimatkrisen samt bidra till dess lösning (Hultman & Pulé, 2018).

”I denna workshop sommaren 2018 inleder vi med en kortare presentation om hur mäns våld mot kvinnor överlappar med mäns våld mot planeten. Vi lyssnar på olika perspektiv om kopplingen mellan klimatfrågan och normer kring maskulinitet. Vi börjar i vad som kallas för ”Det stora rummet”. Den andra delen av kvällen ger chansen att själva prata och lyssna på andras personliga tankar om omställning och klimat med hjälp av MÄN för jämställdhets samtalsmetod ”Lilla rummet”.

Vädrgudarna är snälla mot oss. Efter några dagars regn så har den varma sommaren kommit tillbaka och solen strålar över de permakulturinspirerade odlingarna. Ängarna breder ut sig och det enda som stör idyllen för mig är det ständiga bruslet från motorvägen som fungerar som påminnelse om att vår lilla bubbla här bara är någon sorts början på en stor förändring av strukturer som går bortom denna plats. Jag och Vidar har varit här sedan någon timma tillbaka, de ansvariga för Under Tallarna likaså. Vi har gått och plockat fram, tejpats fast och placerat ut blommor, bestick, tallrikar och allt annat som behövs på borden och jorden. Det finns en känsla av förväntan i luften, inte minst hos mig själv. De sju bordsvärdarna, som också har ingått i den grupp som träffats under våren, kommer lite tidigare och vi har chans att prata lite med varandra om kvällens evenemang. Jag hälsar på dem. När deltagarna sedan kommer, mellan 17.50-18.15, får personen en kort instruktion tillsammans med en växt och får gå till den växtens bord med sin knytmata. Det skapas då små knytsbufféer på varje bord och människorna samlas där runt maten. Maten blir ett självklart första samtalsämne och vi hjälper varandra att få tillgång till maten och håller upp svartvinbärstryck i glaset.”

I min och Pulés studie *Men in Nature; a critical analysis of the Mythopoetic Men's Movement* blev det uppenbart att naturen som objekt därute kombinerat med naturen som upplevelse inte är tillräckligt för att länka samman oss i förståelsen av naturkulturer. En utbildning som sammanför jämställdhet, förändring av maskulinitetsnormer med klimatfrågor måste därför utövas i medskapande former med naturen. Valet av en permakulturträdgård som testplats för vår utbildning var uttänkt och baserade sig på den ontologi om människan som en del i naturen och naturen som en del i människan vilken vi baserar ekologiska maskuliniteter på. Filosofin och praktiken i permakultur korresponderar med de tankarna – naturen blir då inte något objekt där ute, bara en fond mot vilken

tankarna och samtalen förs, utan någon som är medskapare i det ekopedagogiska utförandet (Berg, Berg & Hultman, 2019).

”Nu har vi kommit på plats och i stämning. Vårdarna som sitter vid varje bord bjuder nu in till samtal två och två om fråga 1: Varför kom jag hit ikväll? En lyssnar och den andra berättar och de turas om. När antalet var ojämnt bildades triader. På så sätt började kvällen med ett intimt och personligt samtal med en person, vart efter folk kom till bordet. Med denna metod blev ingen ensam eller hängande i luften. Alla blev inbjudna i samtal och alla visste vem han skulle prata med medan han väntade på att det skall börja.

När alla har anlänt sitter vi redan och äter. Alla 50 deltagare välkomnades sedan gemensamt. Runt 18.15 reser sig de ansvariga för platsen och berättar kort vilka de är och säger några ord om Under Tallarna. Vidar säger något om organisationen MÄN. Mer tid läggs på att ge en bakgrund/beskrivning av det som Under Tallarna och MÄN gjort tillsammans under våren, som del av och i kombination med #metoo. Här blir det personligt vilket tydligt gör att Vidar bjuder in till ett sätt att närma sig denna fråga. Alla bordsvårdarna reser sig upp och visar igen vilka de är.

Nu följer en kort info om prototypen till samtalsmaterialet som MÄN jobbat fram och möjligheten att skriva upp sig för att delta i och/eller hålla i grupp om man vill. Det är en känsla som sprider sig av att denna kväll inte bara kommer att rinna ut i sanden. Det verkar finnas tankar om hur engagemanget ska tas om hand, vilket ger en känsla av trygghet vid bordet jag sitter. Det handlar om långsiktig inspirerande men också svår förändring. Vidar presenterar också kvällens upplägg vilket inkluderar ett antal frågor i grupp, kort presentation och en avslutande övning tillsammans.

Vidar presenterar sedan tre bilder för att ha med sig som utgångspunkter för kvällen. De två första bilderna handlar om en nutidsanalys av två patriarkala principer: (1) Över-Underordning och (2) Isärhållande och hur de kopplar till de dominerande industrimoderna och ekomoderna maskulinitetsnormerna. Analysen kan sammanfattas i begreppet EGO. Den tredje bilden handlar om vilken värld vill vi bidra till och skapa? Jämställdhet-ekologi-Kretslopp=EKO som redan finns i oss och runt omkring oss men som inte får ta plats på det viset som skulle behövas. Sedan ger Vidar instruktioner och regler för vad som inom MÄN kallas för det ”Lilla rummet” och hur rundor går till. Utomhusluften är krispigt klar för lungorna att andas vilket håller hjärnan observant. I beskrivningen av de olika maskuliniteterna ges inga tydliga exempel kopplade till våld mot kvinnor och mot naturen och klimatet, kanske det skulle behövas lite mer ’aha’ känsla för just de kopplingarna. Istället används ett exempel på hur en trappa uppfattas för en som är rullstolsbunden jämfört med en som har privilegiet att kunna gå upp för trappan utan att ens tänka på det, för att illustrera hur privilegier automatiskt medför omedvetenhet om just de privilegierna.”

De manliga normer som styr hanteringen av existentiella utmaningar – såsom klimatkrisen – tenderar att glömma bort lyssnandets konst och gå direkt till så kallade ”end-of-pipe”-lösningar eller hamna i skyttegravskrig. Ett sådant förhållningssätt som fokuserar på att konservera de system som finns, missar nödvändiga transformationer (Hultman, 2020). En tydlig struktur för hur samtalens respektive delningarna ska gå till (inklusive begränsad tid, rundor och en moderator) är nödvändiga delar av metodiken för att bryta industrimoderna och ekomoderna normer där män tar sig rätten att prata på och inte lyssna utan snabbt går till debatt.

”Efter 40 minuter avslutar alla maten och vi skjuter ut tallrikar och mat till kanten av bordet och kryper ihop intill varandra. Sommarkvällen har blivit kallare och det känns självklart att sitta så nära tillsammans så axlarna rör vid varandra, fokusera på lyssnande och delande i rundor.

Bordsvärden hos oss bad Lukas vara tidhållare och han satte timern på 2,5 min. Bordsvärden Fredrik samlade ihop våra blommor som fungerade som talking stick och nu var vi igång. Samtalet introducerades genom att Fredrik läste upp en kvinnas Metooberättelse. När vi lyssnat till den vände Fredrik upp fråga 2 på bordet så alla kunde se den och läste upp den:

Vad tänker och känner jag när jag hör metooberättelser?

Bordsvärden satte ton genom att börja besvara frågan. Han talade bara utifrån sig själv – han var lite trevande och sökande men också tydlig och klar. Det var mycket värdefullt att alla sätt var okej och delades mellan oss. Berättelserna var på djupet och handlade om självreflexion och att vilja stärkas i praktiken att säga ifrån då andra män betar sig illa.”

Här rör vi oss från det stora till det lilla rummet. Stora, övergripande och allvarliga samhällsfrågor plockas ner till individnivå och fokus är på vad som väcks hos deltagarna. I sammanhang där det finns en upplevelse av trygghet kan sedan ett personligt delande ta form – en metod som ofta används inom eko- och feministisk pedagogik (Berg, Berg & Hultman, 2019).

”Bordsvärden läste nu upp en berättelse om övergrepp mot naturen från Greta Tunberg som precis hade börjat klimatstrejka ensam utanför riksdagen. Det var inte något fokus på män och maskuliniteter (vilket kanske hade varit värdefullt) men berättelsen från Greta var slående (och skulle visa sig väldigt talande inte minst eftersom framför allt äldre män vände sig emot henne och rörelsen hon skapade).

Värden vände upp frågorna som tillsammans utgjorde nummer 3 på bordet så alla kunde se den och läste upp den:

Vad tänker och känner jag när jag hör berättelser om övergrepp mot naturen? På vilket sätt kan jag ha varit med och bidragit till det berättelserna beskriver genom något jag gjort/gör eller inte gjort/gör? Om naturen skulle kunna säga metoo vad skulle den säga?

Bordsvärden satte ton genom att börja besvara frågan. Denna runda bestod både av en uppgivenhet av att ha gjort mycket redan men inte tillräckligt och/eller en beskrivning av att det här kände jag inte till och en känsla av att nu är det på allvar.

Värden vände sedan upp det fjärde temat med frågor på bordet så alla kunde se den och läste upp den:

Vad längtar jag efter i mänskliga relationer och i relation med naturen? Hur vill jag skapa det? Vilket stöd/vilken hjälp behöver jag?

Bordsvärden började besvara frågan. Nu handlade deltagarnas berättelser om att någon ville skapa ett sådant här tillfälle på en annan plats till att hur kan jag få in detta i mitt dagliga arbete.

Efter två och en halv timma avslutades kvällen med att vi i cirkel tränade oss på att dra det negativa i bakgrunden och lyfta upp det positiva. Vidar nämnde möjligheten att skriva upp sig för att delta i och/eller hålla i grupp om man är intresserad.

Många hängde kvar och eftersnackade i flödet mellan det personliga och politiska.”

Till skillnad från grupper av män som samlas i naturen för att ”återupptäcka” eller ”stärka” sin ekomoderna eller industrimoderna manlighet, vilket varit och är väldigt populärt, så är ambitionen i ovanstående utbildning att naturen ses som en medskapare och del av sammanhanget vilket samtalet utförs inom. Naturen finns både i konkret form såsom maten vi äter, borden vi sitter vid och luften vi andas samt i semiotisk form i de frågor som diskuteras (Berg, Berg & Hultman, 2019). Samtidigt ska inte risken underskattas att de män som samlas under dessa omständigheter blir självgoda och missar sina roller både som enskilda och som delar i strukturer. De mansgrupper som startades på slutet av 1970-talet förändrade i mångt och mycket karaktär under de kommande årtiondena och hamnade långt från utgångspunkterna, vilket är något som måste tas i beaktande (Pulé & Hultman, 2019). Vi behöver säkerställa att grupperna främjar jämställdhet och omsorg om människor och natur tillsammans med kvinnor och flickor som är de som främst driver arbetet för jämställdhet och för miljön och klimatet. Inte minst män som jag (vit, medelklass från det Globala Nord) är ofta blinda för våra egna privilegier och hur mycket vi än reflekterar, förändrar oss eller ger plats åt andra så kanske det till syvende och sist ändå är sådana som

mig som är problemet (Pulé & Hultman, 2019)? Är det enda riktiga egentligen att lämna platsen och utrymmet till de som faktiskt på alla sätt och vis redan lever inom de planetära gränserna, eller måste vi göra förändringen tillsammans?

Avslutning

Denna artikeln är auto-etnografisk och därmed en jag-centrerad reflexion av hur min forskning har kommit att inspirera och utgöra underlag för en utbildning i ekologiska maskuliniteter. Jag har också varit konkret delaktig i framtagandet av utbildningsmaterialet och vid några tillfällen också modererat samtalsgrupper. Utbildningen är fortfarande i en pilotfas och utvärderas under våren 2020 för att kunna vara del i många olika organisationers förändringsarbete från och med hösten 2020.

Jag ser att konfigurationen ekologiska maskuliniteter är uppfylld av värderingar som ser naturkulturer och tar miljöfrågorna vi alla står mitt i på största allvar. Konfigurationen kan komma i många olika former och finnas som del i olika sorters strukturer och kulturer. Den blir aldrig perfekt. Det viktiga är kanske att vi är många personer av alla kön som börjat drömma om, skapa en vision för och faktiskt försöka praktisera en relation med oss själva, våra medmänniskor och de mer än mänskliga varelser vi lever tillsammans med som kan göra att vi tillsammans kan stoppa de övergrepp mot kvinnor och natur som främst män begår runt om på denna planet i detta nu.

Referenser

- Anshelm, J. & Hultman, M. (2014), *Discourses of Global Climate Change*. Routledge. London
- Berg, N., Berg, I. & Hultman, M. (2019), *Naturens rättigheter*. Universum förlag. Lund
- Hultman, M. (2015), *Den inställda omställningen. Svensk energi- och miljöpolitik i möjligheternas tid 1980-1991*. Gidlunds förlag. Mörtlanda
- Hultman, M. (2017) "Exploring industrial, ecomodern, and ecological masculinities" i *Routledge Handbook of Gender and Environment* MacGregor, S. red. Routledge. London
- Hultman, M. (2020) "Klimatkrisens demografi. Industrimoderna maskuliniteter ger upphov till klimatförnekelse" i Hobbins, J., Danielsson, E. & Sjöstedt, A. red. *Genus, risk och kris*. Studentlitteratur. Lund
- Hultman, M., Björk, A. & Viinikka, T. (2019), "The Far Right and Climate Change Denial: Denouncing environmental challenges via anti-establishment rhetoric, marketing of doubts, industrial/breadwinner masculinities enactments and ethno-nationalism" i *The Far Right and the Environment*. Forchtner, B. red. Routledge. London
- Hultman, M. & Pulé, P. M. (2018), *Ecological Masculinities*, Routledge: London
- Hultman, M. & Pulé, P. M. (2019), "Ecological Masculinities: A Response to the Anthropocene Question?" i Gottzén, L., Mellström, U. & Shefer, T. red. *Routledge International Handbook of Masculinity Studies*. Routledge. London

- Kall, A. & Hultman, M. (2018), "Women for peace and small scale renewables. Anti-nuclear mobilization in 1970s Sweden", *La camera blu*, Nr.18
- Krange, O., Kaltenborn, B. P. & Hultman, M. (2019), "Cool dudes in Norway: climate change denial among conservative Norwegian men", *Environmental Sociology*, 5(1), 1-11
- Lindvall, D., Vowles, K. & Hultman, M. (2020), *Uppbättring. Demokratin i klimatrisens tid*. Fri Tanke förlag. Stockholm
- Macy, J. (2014), *Coming back to Life, The Updated Guide to the Work that Reconnects*. New Society Publishers. Canada
- Macy, J. & Johnstone, C. (2012), *Active Hope, How to Face the Mess We're in without Going Crazy*. New World Library. Novato
- Pulé, P. M. & Hultman, M. (2019), "Fossil Fuel, Industrial/Breadwinner Masculinities and climate change: understanding the 'white male effect' of climate denial" i *Climate Hazards, Disaster, and Gender Ramifications*, Rydström, H. & Kinnvall, C. red. Routledge. Oxon
- Pulé, P. M. & Hultman, M. (2019), "Men in Nature; a critical analysis of the Mythopoetic Men's Movement" i *Ecomasculinities: Negotiating Male Gender Identity in US Fiction*, Cenamor, R. & Brandt, S. red. Lexington Books. Lanham